

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik
minden héten egyszer
szombaton, egy íven.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Előfizetési ar:
félévre 14000 korona.
Egyes számára 600 kor.

Huét püspök parasztja.

II.

Minden lehető alkalommal hangoztattam s hangoztatom ezen a helyen is, hogy meggyőződéseim szerint s hiszem, hogy tényleg is az Isten szerinti lelkészben nem a tudomány az első követelmény, hanem a Krisztusnak átadott élet: *Christum si nescis, nihil est, quod cetera noscis; Si Christum noscis, nihil est, quod cetera necis*; mindazáltal az is bizonyos előttem, hogy a képzetlen lelkész szellemi fegyvertárából az az eszköz hiányzik, amely nélkül sikerrel védekezni s sikerrel küzdeni képtelen. Rá nézve az első feladat, sőt több: elutasíthatatlan, lélekbe vágó kötelesség megszerezni mindazokat a feltételeket, melyek őt *hivatása eredményes folytatására* képesítik. Nem azért kell tanulnia, hogy tudós legyen, hanem azért kell tudományos képzettséggel is bírnia, hogy jó lelkész lehessen.

Az ő szántóföldje a nagy világ: a minden-ség s a kis világ: az ember, művelheti-e ezt a talajt, ha nem ismeri; áttekintéssel kell bírnia a teljes világélet felett s beakintéssel e nagy életfolyamat minden viszonylatába, hogy ezekről helyes fogalmat s ítéletet alkothasson magának, amelynek alapján képes legyen az egyetemes s a legdifferenciáltabb egyéni szükségletek felismerésére s kielégítésére, tehát szükség van *általános képzettségre*; telve kell lennie a hit, szeretet, állhatatosság, türelem, hűség, bölcsesség életerőivel, amit *lelki műveltségnek* nevezhetnék; a gyakorlati élet terén előtte álló hivatali s hivatásbeli feladatok: prédikálás, tanítás, lelki gondozás, gyülekezet vezetése stb. jól végezhethetése céljából bizonyos *technikai képesítettséget* is el kell sajátítania s hogy általában mint bizonyos speciális munkakör ellátására rendelt és önként vállalkozott szakember a maga szakját a szakszerűség követelményeinek megfelelően szolgálhassa, a theol. *szakképzettség* elengedhetetlen. Mindezek megszerzése csak alapos *előkészület* s soha nem szünetelő *továbbképzés útján* biztosítható.

Ezek a kívánalmak egyidősek az egyházzal Pál, aki kora teljes műveltségének magaslatán állott, a korabeli- s utód-lelkésznevelédekhez intézett pásztori leveleiben hangsúlyozottan írja elő a Timótheusok abban határozódó kötelességeit, hogy a tanultak megtartása s folytonos szaporítása által szerezzék meg s állandósítsák a hivatásuk sikeres betöltéséhez szükséges lelki képesítettséget. „*Előhaladásod nyilvánvaló legyen mindenek előtt!*” „*Tökéletes legyen az Isten embere*” és pedig nemcsak a ker. jellem s belső telépültség, hanem az ismeret, a józan tudomány tekintetében is. (Olv. 1. Tim. 3:3, 10. 4:14, 15; 2. Tim. 3:14-17; Tit. 1:9.). Van azonban Pálnak egy nagyon komoly intelme a Vezetőkhöz is: A *kézzátévést el ne hirtelenkedd!* (1. Tim. 5:22.), amely parancs az *egyház érdekében* komolyabb figyelembe vételre volna méltóbb, mint az általán gyakoroltatik.

A reformáció egyháza épen a reformátorok példája nyomán a lelkészek tudományos képzettségére különös súlyt vetett. Zsinati végzések, kánonszerű vizitációk irányították s ellenőrizték a gyakorló lelkészek e nemű munkáját s hogy milyen eredménnyel mutatja az egykorú egyházi élet virágzása.

Különösen sürgetik a tudományos továbbképzést a *korviszonyok*. A mai lelkész az evangéliumot egy magas kulturájú nemzedéknek hirdeti s ha igaz Goethének az a mondanása: minél magasabbra emelkedik az eljövendő századok műveltsége, annál inkább a biblia lesz a nevelés alapja és eszköze, — ebből logikusan folyik a biblia hirdetőinek az a kötelessége, hogy a kor szellemi szintjére emelkedjenek föl. Nem a letűnt korok lelki vezetői, hanem a jelenéi, azért Bonifaz tétele szerint a gyakorló lelkésznek épp úgy, mint az orvosnak, állandó érintkezésben kell maradni a tudománnyal s annak komoly haladásáról legalább a főbb vonásokban tudomással kell bírnia.

Saját személyét illetően is szükséges ez, mert különben szellemileg kimerül s örökké csak önmagát (tehát igen kis értékű forrást)

ismétli, végül teljesen elparlagiasodik. Milyen szemorú látvány, ha intelligens körökben a lelkész csak akkor folyhat be a társalgásba, ha időjárásról, terményárakról, a múlt heti körvadászatról stb. esik szó; aki nem halad, sőt csak meg is áll, a hasznavehetetlenségig lemarad. De fontosabb a személyi szempontnál az *ügy érdeke*, melynek szolgálatára esküdt. Magát folyton mélyítő ismeretek nélkül hogy biztosítja a világban Isten ügyének azt a helyet, amelyre az jogosult és rendeltetett, hogy védi meg vallása igazait a becsületes kétely ellenvetései s a hitellen gúny támadásai ellen. Hiszen ő a keresztyénségnek született apologetája s kíván-e bármely más tudománykör alaposabb, több oldalú, főként azonban szakbeli tudományos felkészültséget, mint épen az apológia. Hogy kél sikra azzal az alapvető állítással, hogy vallás és korlátoltság, keresztyénség és boldonság azonos fogalmak, ha az ellenfél bizonyosságul épen reá hivatkozhatik?

Vagyis: alapos képzettség s folytonos tudományos *továbbképzés* kívántatnak meg azoknak a nagy érdekeknek szolgálatára, amelyekért az egyház lelkészi állásokat szervezett és tart fenn. Kétségtelen dolog, hogy az egész kérdés helyes megoldása a lelkészképzés iskolai részén nyugszik s fordul meg. Itt kell alapot vetni, itt kell a tudományok szeretetének felgyuladni, a hivatásérzetnek lángoló kötelességtudássá edződnie s itt kell a tanulás, a továbbképzés módszerének titkaiba belelátani és gyakorolódni. Ut operum fastigia spectentur, latent fundamenta (Quintilian). Alap nélkül nincs tetőzet. Egyházunk egyik legsürgősebb feladataként a lelkészképzés reformja jelentkezik.

Az iskola hatását mélyíteni s a gyakorlati életre előkészíteni mulhatatlanul be kell állítani és pedig minél hamarabb, s úgy a tudományos, mint a gyakorlati képzés céljaira a teológiák felé legalább egy egyévestanfolyamot, aminők Németországban a különböző Predigerseminar-ok, melyben a jelöltek már nem előadások hallgatásának vagy diktandó másolásnak szenvedő alanyai, hanem a vezetők útmutatása szerint *maguk dolgozzák* be magukat a mindkét irányú munkanemekbe.

A már pályán működő atyafiak részére a tudományos továbbképzést illetően módszeres útmutatásokat adni túlmenne ez irányú kéréstén, röviden csak arra mutatok rá, hogy minden vonatkozásban legfontosabb s legtöbb pótlást kíván az *írásstudomány*, hiszen ifjaink az iskolai évek alatt csak néhány könyvet ismeretek meg a bibliából, a többi rész, mondhatnám így is: a nagy egész — titok maradt számukra, pedig ők épen Isten titkainak *sáfárai* tartoznak lenni. Milyen akadálya a pecsétek feltörésének a nyelvekben való járatlanság is, amelynek elosztatására a mainál hatékonyabb eszközök kellenének. A bibliából folyik a szisztematika teológia tárgyaival, főként az *Isten országára*

tartozó dolgokkal való alaposabb foglalkozás szüksége, mert ezen a téren az alapvető fogalmak körül is nagy tájékozatlanság állapítható meg. Az egyház- és világtörténelem, a gyakorlati teológia elmélete, újabban különösen a belmisszió nagy horderejű elvi kérdéseiben való jártasság, mely nélkül dogmatikai s egyházjogi megalapozottság híján a gyakorlati egyházunkra nézve csak balul üthet ki; — a kapcsolódó tudományok közül a lélektan, filozófia, neveléstan, természettudományok, szociológia azok a főbb szellemi területek, melyeken a lelkészeknek kellő ismeretekkel kell rendelkezniök. Nem céhbéli tudósokká akarjuk őket előléptettetni, de minden esetre olyan szellemi képesítettséggel felszerelteknek óhajtanánk tudni, akik *a hivatásuk eredményes folytatásához* szükséges ismeretek terén felvehetik a versenyt bármely más szellemi pályán működők képzettségével.

Aki megszűnt tanulni, az megszűnt tanítani. Aki bent a tanulószoba elmélyült csendjében nem vet, az nem fog a szószéken s kint a gyakorlati élet mezején aratni.

Jó pap holtig tanul, tartja a magyar példaszó. A mézes madzag végig madzag ugyan, de nem végig mézes. A továbbképzés, a kellő ismeretek mézével nem rendelkező pap — sajnos — holtig pap maradhat ugyan, de soha egy napig nem volt s nem lesz — *jó pap*.

Kiss Ferenc.

Tárca

Margit magyar királyi hercegnő missziója Skóthonban.

A magyar nemzet komoran járja a szenvedés útját. Jelene töredelmes, bűnös és kegyetlen, jövője kilátástalan, zord, reménytelen, fekete éjszaka. A trianoni ítélet a magyar életet kemény vasigába törte, szűk ketreche szorította: bezárta a Csonka-Magyarország magyar vérrrel írott határai közé. A megrettent, rokontalan, árva magyar lélek luába vár baráti szóra, hiába keres a földi világban hű szövetségest: esdő szavát, igazságát sikeiségre veszi a szikkadt szívű világ. Csak Isten kegyelme az egyetlen védő paizsa, oltalma és vigasza. Csak a múlt drága emléke az egyetlen hű szövetséges társa igazságának védelmében, mert a magyar múlt nemcsak sírkert, hol az utókor lábujjhegyen jár, suttogva beszél, hogy meg ne zavarja elődei temetői álmát, hanem a jelen élet tanítomestere, a jövődönök életjoga és alapja. A magyar történelem olyan gyászjelentés, amely az elmulás kinzó betűi mellett az örök élet evangéliomat is hirdeti. Az alábbi történet is mutassa minden élő léleknek, hogy élni van hit, jog és erő a magyarban.

*

Elt. valamikor a XI. évszázadban egy Edmond nevezetű angol király, akit alattvalói gonoszul

megöltek. A trónját és birodalmát a híres, hódító dán király: Nagy Kanut kerítette hatalmába, aki a meggyilkolt király árva maradt fiait: Edmondot és Edvárdot udvarába vitette, ahol eleinte nemes érzülettel bánt a gyermek királyi hercegekkel, de később, romlott hatalomvágyból, a gyermekek megölését határozta el, hogy így biztosítsa az angol királyi trónt utódai számára. Hogy gyilkos tervét titokban hajthassa végre, a két árva királyfit Valgár svéd prefektushoz küldte, akinek a szíve megesett a halálra szánt kis főhercegek sorsán és I. István magyar király udvarába menekítette őket, Nagy Kanútnak pedig a gyermekek koholt halálhírével hintett port a szemébe. (A régi brit-szigeti írók, pl. Buchanan György, akinek a *Rerum Scotticarum Historia*, Edinburgi 1643 c. művére támaszkodok és építék (209—215. ll.), Solomonak írják annak a királynak a nevét, akinek az udvarában új otthont talált a két száműzött királyfi. Azonban, ha meggondoljuk, hogy az egyetlen Salamon nevet viselő magyar király 1052-ben született, természetesen találjuk, hogy a magyar udvarba 1017-ben érkező angol királyi hercegek vendéglátójának I. Istvánt tartjuk. Ennek a nyilvánvalóan hibás névcserének nem az oka, mint ha I. István pogánykori neve Salamon lett volna, ami a Salamon név bibliai eredetét tekintve a lehetetlenséggel határos (I. Révész Imre: *Egyetemes egyháztörténelem* I. füzet. Debrecen, 1865. 115. lap lábjegyzetét), hanem az a középkori szokás, hogy némelykor a krónikákba, sőt oklevelekbe is a személynév kezdőbetűjét írták csak be (I. Dr. Wertner Mór: *Az Árpádok családi története*, Nagybeeskerek. 1892, 42. l.), ami sokszor nagy zavarokat okozott. Mivel a Stephanus és Solomo nevek kezdőbetűje azonos, a tudákos „lbirari“ (= kútfők másolói, szedők, korrektorok) az eredeti krónikában álló S. betűt Stephanus helyett könnyen Solomora egészíthették ki.)

A magyar király nagy vendégszeretettel fogadta és királyi neveletésben részesítette a két angol királyfit és különösen Edvárdot, akiben fényes östehetség ragyogott, kegyeibe fogadta.

Ha a Hartvik (valószínűleg regensburgi) püspök Szent István legendája alapján megfigyeljük I. István jellemét, a nagy királyt komoly, keresztény személyiségnek látjuk, akinek a nevetését is ritkán hallották s aki nagy veszedelmek küszöbén imádságos lélekkel iparkodott biztosítani nemzetét. (Szt. István legenda 15. fejezet, 180. l. és 19. fejt. 184. l. Endlicher kiadásában.) És ha a mélységesen vallásos kedélyű királynak Isten szemléletére feledkező fia liliumjellemét nézzük (Szt. Imre legenda), bizton mondhatjuk, hogy a svéd prefektust nem az István királyhoz fűző állítólagos rokonsága (Messenius János: *Scandia illustrata*, I. 79. ad 1017.), hanem a magyar királyi udvar keresztény szellemének európai hírneve készítette arra a nagyszerű lépésre, hogy a két angol királyfit I. Istvánhoz küldte, hol már eláradt a 11. század misztikus mozgalmának európai hullámgyűrűje, mely német császárt koronája letételére, zárdába vonulásra (III. Ottó), s önsanyargató vezeklésre (III. Henrik) készítetett. A mélyre sülyedt hivatalos egyházat megújító erkölcsi reformáció a franciaországi Clugny monostorából indult ki világhódító

körútjára. Diadalútján magas származású férfiakkal szerettette meg a komor szerzetesi askezist s a pogánytérítés munkáját. I. István élénk kapcsolatban állott a clugny-i zárdá akkori apátjával, Odiloval, aki 994—1048-ig vezette a nagy hatalomra jutott zárdát s akinek kortársai „szerzetesek arkangyala“, „clugny-i király“ melléknévvel bizonyítják európai tekintélyét s akit Horváth Mihály, neves magyar történettudósunk, „a szerzetes világ pápája“-ként tüntet fel. (A keresztény világ első százada Magyarországon. Bp. 1878. 278. l.) I. István gyakran küldött követeket és leveleket Odilóhoz (Vita S. Odilonis abb. Clugny. Acta SS. Januar. I. 67.), ami kézenfekvő ténynek bizonyítja azt, hogy az I. István családjának misztikus szelleme a clugny-i tisztító mozgalomba nyújtja gyökereit.

Az István király lelki kereszténységét egész könyvre menő példákkal lehetne igazolni. Egyedül két pontra utalok: a vasárnap megszentelésére vonatkozó rendelkezésére és a keresztény rabszolgákat felszabadító törvényére, aminek végrehajtásában a törvényadó sietett a legelső jó példát adni, amikor váltságdíj nélkül szabadon eresztette a fejedelmi birtokok rabszolgáit. (Horváth M. i. m. 106. l.) Tudjuk, hogy a magyar nép kereszténysége az első időkben tisztán alaki és felületes volt s hogy a nemzeti öntudat színébe bújt pogányság keményen reagált az idegen palántának minősített, eleinte idegen anyanyelvű hittérítők által képviselt kereszténység ellen s a hittérítők mögött, többször bizony méltán, magyarelles politikai tendenciát sejtett, azonban a lélektanilag világosan érthető néphangulat egy hajszálnyit sem von le az előbb bizonygatott igazságból, hogy az I. István kereszténysége európai hírű, gyümölcsöket termő élő hatalom volt.

A könyörületes Valgarus értékét nagyban emeli szemünkben az a tény, hogy éppen I. István udvarába küldte menekvés és nevelés céljából az angol királyfiakat, kiknek lelkére örök éltű hatást gyakorolt a magyar királyi család kristályos keresztény szelleme, viszont Edvárd is maradandó emléket szerzett István királyi családi történetében, amikor kiválósága elismerésül feleségül nyerte Ágotát, I. István leányát. Házasságukból három gyermek született: Edgár, Margit és Christiania. A házasságkötés az idői adatokból következő, a nagy király utolsó életéveiben történhetett. Adott szeretetközösség, amely bizonyára meleg fényt hintett a beteges király végesztetőire.

Az Ágota alakiát, kinek nevét a magyar kútfők István gyermekei sorában nem említik, homály és bizonytalanság övezi. Wertner (i. m. 45—52.) tagadja, hogy Ágota I. István édes leánya, ami ugyan időileg és a genealogiai adatok alapján s azt is figyelembe véve, hogy az angol nyelvű és más külföldi történeti irodalomban I. István leányának nevezetik többször Ágota és hogy a magyar történeti kútfők az Ágota származását illetőleg a külföldi adattal ellenkezőt nem bizonyítanak, előttem nem látszik lehetetlennek, sőt bizonyosnak tekintem, hogy Ágota édes gyermeke I. Istvánnak. (Ágota származására lásd bővebb tájékoztatást Wertner i. m. 45—52. ll.)

Amikor Edvárdot az angolok a királyi trónra elhívták, feleségét, Ágotát s a magyar földön szü-

letett, magyar anya kebelén dajkált gyermekeit magával vitte a missze hazába, ahol nagy csapás leselkedett a kicsiny családra. Edvárd 1066-ban elhuny, a magyar nagy igen emberségesen bánt a magyar anyát s gyermekeivel, de a II. Herceget, a magyar és városi nőkebe lépő Hódító Vilmosnak, a magyar kegyessége elől menekülniök kellett. Hova? Magyarországra, az édes hazába.

Hátrahagyta a sorsüldözött család, azonban a törzsi üldözött család vihar ereje skót partra szállt, a skót földön III. Malcolm király szoros szövetséget kötött a királyi jövevényekkel, a magyar lelkű Margittal. Ágota leányával kötött házassági Egy erejével az egész családot haláláig országában marasztalta.

III. Malcolm helyzete bizony eléggé veszedelmes volt, 25 esztendő uralkodása (1057—1092.) telve külső belső háborúkkal. A XI. évszázad második felében legyőzött nyakasságot tanúsított a nemesség a királyi hatalommal szemben. A hegyi bűvölköket, mocsarakban, tavakban gazdag Skócia földrajzi viszonyai szinte természetszerűleg kibővítették és védtek a *kis királyok* uralmát. (Puecke: Anglia művelődésének története. Bp. 1881. 8. kötetében) s a skót földet, támogattatva a skót nép érzékeny szabadságszeretettel, a forradalmak színterévé tették igen gyakran. A kis királyok többször éltek e természeti előnyökkel s III. Malcolm uralmának az útját is begátolni törekedtek. De Malcolm világosan látta, hogy az apró fejedelmek kezén elaprózott királyi hatalom végzetes veszélyt zúdít a nemzet fejére, a német ellenálló, tömör katonai erejét darabokra törő külső támadások idején örökös belvillongások kútfeje, a közbiztonság megrontója, a rakoncátlan, rabló erkölcs melegágya, minden művelődés legnagyobb akadályosa amikor jóakarattal, címek adományozásával, elődje által meggyilkolt nemesek gyermekeinek vagyonai restitúciójával, nemzetgyűlés tartásával élt nem ért, fegyver élével szerzett hatalmat királyi tekintélyének. Hasonló eszközzel fékezte meg a *hegyi rablócsapatok* országpusztítását s a jogtalan *trónkövetelő* hadi kísérletét, méltóságos, bátor fellépésével éber ügyességgel útját szegte a titkos eseleknek, *összeesküvésnek*, az Ágota fia, Edgár miatt *Hódító Vilmos* részéről indított hosszú és hasztalan háborút, amivel az angol trónra törekvés titkos vágyával gyanúsított Edgárnak, Malcolm sógorának kiadását szorgalmazta Vilmos, a kitarítás erejével sikertelenné tette, a külső békét követő *belvillongások* tüzeit egy időre kioltotta, külső-belső békét teremtett.

A Buchanan művének fentebb idézett helye (209—215. ll.) alapján megrajzolt skót nemzeti viszonyok nagyon gyanú alapokon nyugovó civilizációt mutatnak. Ilyen körülmények közé került a missziói lelkületű magyar kir. hercegnő, Margit, aki a békében megindult erkölcsi és művelődési megújulás munkájában férjét, a skót forrás biztonysága szerint, tanácsaival és buzdításaival segítette. Buchanan „igen olvasott és páratlan kegyességű asszonynak” mondja Margitot, aki az emberszeretet minden kötelességét teljesítette a szegények és egyháza papjaival szemben s vele édesanyja és nőtestvére is lépést tartottak a kegyesség gyakorlásában, aminek a kor szellemében azzal

szolgáltatták legfőbb biztonyságát, hogy Ágota és Christiania nőkolostorba léptek.

A királyi család missziójának erős támasza volt az a nagy jelentőségű tény, hogy a közerkölcsiség megtisztításának munkáját önmagán kezdte. A király saját szép példájával kívánta alattvalóit a mérséklet és méltányosság erényére nevelni. Az egyházi lanya életet nagyobb lendületűvé tette Malcolm, az addigi 4 püspökséghez két újat szerzett s a püspökök tehetetlensége következtében meglazult, vagy sutba dobott fegyelmet felkutatott kegyes és tudós egyházi férfiakkal igyekezett szorosabbra vonni. A nemességben eláradt *fényűzési*, amit az angol menekültek s más idegen nemzetségekkel létesült kereskedői érintkezés rontó hatásának tulajdonít Buchanan, kevés sikerrel törekedett gúzsba kötni. A legnagyobb erőfeszítésbe került a takarékos régi mértékére korlátozni a nemzet tobzódó főembereit, akik a vigasság csábító szereitől megbabonázva fokról-fokra hanyatoltak az erkölcsi lejtőn, mígnem hanyat-homlok belezuhantak a legundorítóbb bűnökbe is s tettüket az elegancia álnevével akarták takargatni. Malcolm világos tudatában élt a fényűzés erkölcsi, gazdasági és nemzetvédelmi súlyos következményeinek s a saját családi élete egyszerűsítése mellett igen szigorú fényűzési törvénnyel akarta népe fejét nemes egyszerűsége készíteni, a súlyos büntetést kiállításba helyező törvénnyel ugyan nem gyógyította ki gyökeresen a nemességet a fényűzés betegségéből, de mivel haláláig következetesen rajta tartotta a szemét a törvény szoros alkalmazásán, legalább megakasztotta egy időre e nemzetrontás rohamos menetét.

Milyen felemelő tudat, hogy a hajdani idők ideális magaslatra emelt s századok jámbor hitében szentként tündöklő első magyar királyunk lelki keresztyénségben lélekző családja hintette ezeket a fény sugarakat és meleg hullámokat a Margit szíven keresztül a hideg lelkű, sötétben botor-káló skót ősökre. S ha a betűn lovagló, aprószeres genealogus tagadná is, hogy Margit, skót királyasszony I. István édes unokája és a Margit édesanyját, Ágotát esetleg — amire jelenleg képtelen — I. István, vagy felesége közeli rokonának degradálná, azt azonban soha le nem tagadja, hogy Margit a magyar királyi család élő és éltető keresztyénségének szellemi örököse és diadalmas zászlóhercege skót földön, ahol nem egyéni és politikai érdekből, hanem szíve önkéntes indításából végezte a lelki megújulás művét.

A magyar Margit hamvait új hazájának, harmadik otthonának rögei takarják. Életében új életirányt mutatott népének s férjét s a skót népet 6 fiúval két leánnyal ajándékozta meg. Edvárd nevű fia Malcolmmal együtt a Hódító Vilmos utódiával vívott harcban, egyik vár ostrománál, részben saját vigyázatlanságuk következtében, esett el. Edmond és Edehed angolországi száműzetésükben pusztultak el. Edgár, Sándor és Dávid egymás nyomában viték a skót nép kormányzását. A nagyobbik leány, Jóságos Matild, Henrik, angol király, a kisebbik, Mária, Eustathius boulognei herceg felesége lett.

*

A magyar ajándékért hálát érez a skót utókor, biztonyság rá Beveridge Vilmos, aki a skót földön

30 év
feijel.
zel me
és é
talm
kődés
centi
tartott
hogy
tulajd
Margit
értelm
Midőn
mond
más r
vendő
Európ
emlék
bizato
vált a
mit é
evang
akkor
tón k
vert r
D

K

jogak
kemé
volt
tárgy
érték
elnök
előad
részt
Rava
nok.
kecs
mán
polg
taná
Ezer
kérd
doz
kap
az v
evé
lása

egy
a
Sán
me
egy

Ke
len
pre

30 évig folytatott lelkeszi tevékenység után, 60 éves fejjel, átvette az 1841-ben, Budapesten, skót pénzzel megindult missziói munkát, amely az igehirdetés és a gyermeknevelés útján az evangélium hatalmával kívánja megoldani a nyomászó zsidókérdést. Rev. Beveridge 1924. jan. 14-én a debreceni református lelkészek rendes hétéltői gyűlésén tartott előadásában azt a jöleső kijelentést tette, hogy a magyar földön folyó skót missziói munka tulajdonképpen adósságtörlesztés, viszonzása a Margit királynő személyében kapott nagy kulturértéknek. (Lelkészegyesület 1924. 3—4. keitős szám.) Midőn a kellemesen érintő emlékezésért köszönetet mondunk, egyben kijelentjük, hogy adtunk mi már más nemzetnek is hasonló kulturértéket és a jövőben is tud nagy kulturális szolgálatot tenni Európa népének a magyar nemzet, de a hálás emlékezés csak minden tízedik ember sajátja; a bizalom pedig egy idő óta ismeretlen fogalomná vált a nemzetközi életben. A magyar nemzet tudja, mit ér Európának s ha megújul nyugat látása az evangéliomi szemgöngyítő irtól (Jel. 3. 17—18.), akkor nem fog visszalépni és éhséggel fizetni a keresztény kultúra kedvi védő seregének, a csúfult arcú vert magyar nemzetnek.

Debrecen.

Nagy Lajos,
református hitoktató.

Közélet

Kecskeméti tárgyalások.

A magyarországi reformátusság egységes jogakadémiájának megvalósítása, illetőleg a kecskeméti jogakadémiának ilvénne alakítása ügyében volt folyó évi jan. 26. és 27-én érdekes és becses tárgyalás.

26-án Budapesten, a püspöki hivatalban volt értekezlet, melyen az Egyetemes tanügyi bizottság elnökén, Baltazár püspökön, és a jogi oktatásügyi előadóin, sz. Kun Béla egyetemi tanáron kívül részt vett a dunamelléki egyházkerület részéről Ravasz László püspök, dr. Darányi Ignác főgondnok, Szilassy Aladár és Benedek Sándor, — a kecskeméti érdekeltség részéről pedig Hetessy Kálmán lelkész, Fáy István főispán, Zimay Károly polgármester, Györffy Balázs, a jogakad. igazgatótanács elnöke és dr. Joó Gyula akad. igazgató. Ezen az értekezleten megbeszéltek minden olyan kérdést, mely a jogakadémia fenntartásának módjával s a kialakulandó jogviszonyokkal áll kapcsolatban s az általánosan szerzett benyomás az volt, hogy a kecskeméti jogakadémiának, mint egyetemes református jogakadémiának fenntartása nem esik kívül a megvalósíthatás határain.

Ugyanezen nap délután a kecskeméti s az egyetemes tanügyi bizottság képviselői, valamint a dunamelléki egyházkerület részéről Benedek Sándor egy. ker. főjegyző kimentek Kecskemétre, megtekinteni a rendelkezésre álló helyiségeket s egyéb körülményeket is számbavenni.

A következő nap aztán valóságos ünneppé vált Kecskeméten. A hatalmas gyülekezettel tartott islentisztelet, melyen Baltazár püspök prédikált, a presbiterium díszülése, melyen a püspököt a re-

formátus egyházon kívül az ágostai hitvallású is üdvözölte, a jogakadémia ülése, melyen az ig. tan. elnökén kívül a város nevében a róm. kath. vallású polgármester is mondott igen szép üdvözlőt, majd a kedves vendégbarátság adta lakomák s azok körében elhangzott lelkes beszédek egy szebb jövődönök képét tükröztették elénk — azé a jövődönök, amelyben magyar a magyart gyűlölni nem volna keresztényen és nemzeti kötelességének.

Egyébként is sok szépet és felemelőt lehet tapasztalni Kecskeméten, az egyházi élet körében, amelyre érdemes lesz visszatérni.

Legközelebbi számunkban a jogakadémia kérdésének érdemi részével fog főszerkesztőnk foglalkozni.

Külföld

Az Önkéntes Diákmozgalom kilencedik nemzetközi gyűlése Indianapoliban.

1923 december 28-án vette kezdetét s 1924 január elsején végződött be a világ protestáns egyházainak külmissziói munkáit elősegíteni célzó „Önkéntes Diákmozgalom“ (The Student Volunteer Movement for Foreign Missions) kilencedik nemzetközi gyűlése Indianapoliban, Indiana állam metropoliszában. Az Egyesült Államok és Kanada valamennyi számottevő főiskolája, egyeteme, teológiai szemináriuma képviselve volt ezen a gyűlésen. Csaknem hétezer embert tett ki a gyűlésen megjelent különböző delegátusok száma. De képviseltették magukat az Egyesült Államok és Kanada jelentősebb protestáns egyházainak külmissziói bizottságai is. Több, mint háromszázra ment a különböző külföldi diákok képviselőinek száma. Európa nemzetei közül Angolország, Németország, Franciaország, Svájc, Magyarország, Cseh-Szlovákia stb., Ázsia népei közül Japán, Kína, India, Afrikából a négrek és egyiptomiak szerepeltek küldöttségeikkel, képviselőkkel.

Hosszú lenne leírni mindazt, ami egy ily gyűlés alkalmával történik. Magyarországi református egyházi lapok szűk terjedelme pedig manapság a hosszadalmasságot meg nem engedi. Inkább tehát csak a száraz adatokra, statisztikára és az események tömör összefoglalására szorítkozunk.

A külmissziók elősegítését célzó eme „Önkéntes Diákmozgalom“ 1883—84-ben kezdődött. Eredetének végső szálai, haiszálerai Princetonban visznek el bennünket. Kezdetben csak egy-két diák viziója, tervezetése volt az egész mozgalom. Majd 1888-ban megalakult az első intéző-bizottság. 1891-ben fogadta el a mozgalom jelszavául a következő rövid, munkára készítő jelszavat: „A világ evangélizálása a jelen nemzedékben.“ (The Evangelisation of the World in this Generation.) Azóta négyvenként nvoic nemzetközi gyűlést tartott a mozgalom, melynek ihlető lelkei a Magyarországon is jól ismert Mott János és Wilder Róbert.

A mozgalom célja négy pontban foglalható össze:

1. Az Egyesült Államok és Kanada diákjai között a külmisszió iránt való érdeklődésnek előmozdítása.

2. Észak-Amerikának a külmisszióra önként vállalkozó és fizikailag és szellemileg kvalifikált diákjai előtt a külmissziói területek legégetőbb szükségének feltárása.

3. A külmissziói mezőkre kimenni óhajtóknak emez életre szóló hivatásukban való elősegítése.

4. Az itthon maradó, tehát külmisszióban részt nem vevő diákok között a külmisszió fontossága iránt való érdeklődés fokozatos ébrentartása.

A mozgalom csodálatos eseményekről számol be. Több, mint 10,200 „Diák Önkéntes” (Student Volunteer) működik jelenleg mint külmisszionárius a világ minden pogány népe között. A mozgalom 1924. évi költségvetése 95,850 dollárt tesz ki, mely összeg egyharmad része a diákok, többi része pedig a mozgalom barátainak önkéntes adományaiból gyűl össze.

Az említett 10,200 diákönkéntes közül 2100 1920 óta vette fel Isten országa terjesztésének nehéz ügyét a pogányok között. A 10,200 munkás a következő helyeken van elhelyezve: Kinában 3000, Indiában és Ceylon szigetén több mint 2000, Japánban és Koreában több mint 1000, Dél-Amerikában 1000, Mexikóban, a Filippini szigeteken, Nyugat-Indiában és Nyugat-Ázsiában egyenként 250–350, Közép-Amerikában, Persiában, Siamban, Oceániában, Európában és Arábiában körülbelül egyenként 250–250. — Még csak azt említjük meg, hogy e mozgalom korántsem egyházellenes, sőt képviselői valamennyien a különböző protestáns egyházak külmissziói bizottsága által küldetnek ki a különböző külmissziói területekre.

Az Indianapolisban tartott gyűlés volt eddig a legsikerültebb gyűlése a mozgalomnak. Nemzeti és faji különbségek teljesen háttérbe szorultak s a közös külmissziói feladat és kötelezettség átérzése és meglátása egy hatalmas egyet-akarásba olvasszotta a csaknem hétezer főnyi keresztyén ifjú munkás hadsereget.

A gyűlésre külön vonatok vitték a kiküldötteket. San Franciscótól New-Yorkig a gyűlést megelőző közvetlen órákban és napokban mindenütt száguldoztak e külön vonatok. A sanfranciscói külön vonat karácsony estéjén indult el, hogy a kínai, japán, kaliforniai stb. diákokkal 28-án délre megérkezzenek Indianapolisba.

A gyűlések egy hatalmas sátorszerű épületben folytak le, mely Indianapolisban tisztára evangélizációs célokat szolgál, s melyet egy, késő öregségében megtért ember építtetett. Hosszú lenne a szónokokról külön-külön megemlékezni. Ide vonatkozólag csak annyit, hogy aligha van a világon speciális színű népfaj, amely ne lett volna képviselve a szónokok sorában. A tárgyalás és vita tárgyává tett problémák közül különösen a háború kérdése váltott ki kisebb-nagyobb kirobbanásokat. Végül is az ultra-pacifisták kudarcot vallottak. A konferencia legnagyobb része elismerte ugyan, hogy a háború nem keresztyéni út és methódus a nemzetközi ügyek lebonyolítására, de ugyanakkor hangsúlyozta, hogy ezidőszerint lehetetlen a háború esetlegességének elejét venni. Arra, hogy a háború keresztyénelenes methódus, előbb rá kell nevelni a jelen nemzedéket. Megemlítendő még a

letárgyalt problémák között a *fajiság döntő* és megoldásra váró kérdései, valamint az a sok-sok probléma, amellyel a külmisszionáriusnak meg kell küzdenie, különösen az egyes pogány népek fokozatosan növekvő faji és nemzeti öntudata miatt.

Még egy pár szót a gyűlésen részt vett magyar képviselőkről. Valamennyien segédlelkészek és theologusok voltak, s mindannyian Dr. James Good, daytoni theologiai professzornak jóvoltából és közbenjárása révén vettek részt a konferencián. Érdemes megemlíteni, hogy valamennyien legációkból mentek egyenesen a konferenciára. Maksay Albert, volt kolozsvári püspöki titkár, jelenleg a lousvillei presbyterianus theología hallgatója, Clevelandból, Töltéssy Zoltán, volt budapesti püspöki titkár, jelenleg a pittsburgi presbyterianus theología hallgatója, két pennsylvaniai magyar gyülekezetből, Tóth Kálmán, volt pápai, jelenleg daytoni theologus, Lorainból, Böythe Sándor, volt pápai, jelenleg bloomfieldi theologus, Youngstownból, Dobos Károly, volt pesti, jelenleg daytoni theologus, Daytonból és Vasady Béla, volt debreceni, jelenleg daytoni theologus, Trenton és Roebing magyar református gyülekezeteiből.

Az indianapolisi konferencia alatt négy nevezetesebb esemény történt, melyekről, magyar vonatkozásuk révén, külön is meg kell emlékeznünk.

1. December 30-án, vasárnap d. u. a konferencián résztvevő magyarok az amerikai református egyház egyik templomában istentiszteletet tartottak az Indianapolisban lakó magyaroknak. Ez volt az első magyar református istentisztelet e nagy amerikai városban. Csaknem 20 református nő és férfi jelent meg a hívó szóra s ném egynek közülök könnyes volt a szeme, miközben magyar nyelven imádhatta Istenét. (Volt egy férfi, aki istentisztelet után könnyezve panaszkodta, hogy mióta kint van Amerikában, ez volt az első alkalom, hogy istentiszteleten részt vehetett, miután az angol nyelvet nem érti. Magyarországot elhagyva, egyenesen Indianapolisba jött lakni; annak pedig már csaknem 15 éve.) Az istentiszteleten begyűlt 15 dollár perselypénzt az indianapolisi angol református gyülekezetnek ajándékozták a résztvevők, amiért helyiségüket szívesek voltak a magyar istentisztelet céljaira felajánlani. Reméljük, hogy a közel jövőben megalakul az eddig elhanyagolt indianapolisi magyar református gyülekezet.

2. A másik esemény közvetlenül ezután történt. A jelenlevő magyar lelkészek és theologusok azon kéréssel járultak az amerikai református egyházhoz, hogy ez utóbbi külmissziói bizottsága által anyagilag és szellemileg támogassa a magyar református egyház nagyon is kezdetleges külmissziói törekvését. A kérést, melynek teljesítése a legszebb reményekkel kecsegtet, áttették a „Reformed Church in the U. S. of A.” külmissziói bizottságához.

3. December 31-én, este a „Keresztyén Református Egyház” képviselői hívták meg a magyarokat közös vacsorára. Dr. Henry Beets, ez egyház külmissziói bizottságának főtitkára, a legmelegebb ünnepeltetésben részesítette a magyar kálvinista testvéreket s addig nem nyugodott, míg mindannyiuktól egy-egy beszédet nem kapott. Együttal megígérte, hogy a közel jövőben a „Keresztyén Re-

form
gium
nak
ottan

4
viselő
logia
moga
kat a
mátu
gyedu
natko
és sze
a szé
nem
giákn
továb
tus ie
Ravas
fényk
főisko
fényk
„Soli
fényk
nek,
késze,
lusi g
mán
selete
lesz fi
szánd
örömi
és az
fordu

A
marac
előttü
val és
A kü
késob
oly eg
nak é

Ire

Pr
felelő
Pröhl
Budap
gyede
folyó
Protes
S., El
Lamp
dách
Bartó
hang
(elbes
Besse
és tu
közler
köszö
protes
dogm
tárgy

formátus Egyház" grand rapids-i Kálvin kollégiumába és theologiai szemináriumába is elfogadnak 1—2 magyar theologust, hogy ismereteiket ottan gyarapíthassák.

4. Ugyancsak december 31-én a magyar képviselők, kik valamennyien Dr. Good, daytoni theologiai professzor fáradozásainak és jóakaratu támogatásának köszönhetik azt, hogy tanulmányukat a különböző amerikai presbyterianus és református theológiákon folytathatják, neki hetvenegyedik születésnapja alkalmából egy magyar vonatkozású lénykép-albumot nyújtottak át, hálájuk és szeretetük jeleül. A szép kiállítású fényképalbum a szétszaggatott magyar református egyház csaknem valamennyi puspökének, a különböző theológiáknak Dr. Good által jól ismert professzorainak, továbbá a Dr. Good által ismert magyar református lelkészeknek, az Amerikába kijött ifjaknak, Dr. Ravasz Lászlónénak és Dr. Kovács J. Istvánnénak fényképeit tartalmazta. Azonkívül a különböző főiskolák és nevezetesebb református templomok fényképeit, valamint a múlt nyáron tartott gönczi „Soli Des Gloria” szövetség konferenciáján készült fényképeket. Majd az egyetlen falusi gyülekezetnek, az öcsényinek temploma, presbiteriuma, lelkésze, lelkészlaka következtek. Ez volt az első falusi gyülekezet, hol Dr. Good a múlt nyár folyamán predikált. Végül a különböző magyar népviseletek szemléltető fényképei. Dr. Good, aki, ha még lesz fizikai ereje rá, a jövő nyár folyamán újra szándékozik meglátogatni Magyarországot, őszinte örömmel és köszönettel fogadta a becses ajándékot és azóta büszkén mutogatja, amerre csak megfordul, magyar kálvinista testvéreit és barátait.

Az indianapolisi konferencia felejthetetlen marad a jelenvolt magyarok számára. Feltárult előttük az egész világ, minden vívódó problémáival és a külföldiekkel általuk ott kötött baráti kapcsolatok később még javára válhatnak a világon jelenleg oly egyedül álló magyar református egyházunknak és nemzetünknek egyaránt.

Vasady B.

Irodalmi szemle

Protestáns Szemle. Főszerkesztő Ravasz László; felelős szerkesztő Veress Jenő; társszerkesztők: Pröhle Károly és Révész Imre, XXXIII. évf. 1. sz. Budapest, 72 lap. Ára 4000 K. Előfizetési ár negyedévre 12,000 K. Az újra megindult értékes folyóirat tartalma ez: Beköszöntő. Vargha Gy., Protestáns irodalom és nemzeti művelődés. Raffay S., Eltolódások az állam és egyház viszonyában. Lampérth G., Levél falura (vers). Ravasz L., Madách „pesszimizmusa”. Ritoók E., A vándor (vers). Bartók Gy., Petőfi művészete. Vargha Gy., Visszhang egy beszédre (vers). Kishán M., A két angol (elbeszélés). Áprily L., Ejjeli zene — Marathon — Bessenyei — Opitz M.-hoz (versek). Nagy J., Hit és tudás. Kritikai szemle többektől. Irányára és közleményeire vonatkozólag tájékoztatnak a Beköszöntő következő mondatai: „Hogy ez a Szemle protestáns, nem azt jelenti, hogy theologiai vagy dogmatikai szakkérdésekkel foglalkozik. E lapnak tárgya maga az élet, az ezerszínű magyar élet. A

protestantizmus e lapokon, mint *szellem* nyilvánul”. Legyen e Szemle virágzó s hogy ez lehessen, támogassa mindenki.

Különítelek

A debreceni presbiteri konferencia tárgyai:

1. Az öskeresztyen presbiterseg. 2. A magyar református presbiter. 3. A presbiter tiszte az egyház anyagi életében. 4. Papok és presbiterek. 5. A presbiter és az iskolák. 6. A presbiterek egyháziarsadalmi teendői. A konferencia február 18—23. napjain délután 5—7 óra között lesz és mindig áhitattal kezdődik.

A kiséri reformátusok január 13-án Dr. Vass Vince pápai koll. igazgató és Tapsonyi Sándor ászári lelképásztor közreműködésével mély hatású szeretetvendégséget tartottak.

Az amerikai szesztilalom hatásakép Amerika fogházainak 20%-át fogoly híján be kellett zárni, a foglyok száma 1917-től 1921-ig 15%—80%-ig csökkent, a szeszmérgezésből folyó halálozás ezidőközben Amerika 14 nagyvárosában 70%-kal kevesebbet. New-Yorkban 20%-kal kevesebb a halvaszületett gyermek, mint azelőtt, az öt éven aluli gyermek halálozása pedig 51%-kal kevesebbet, 15.5%-kal kevesebb az ongyilkosság is. Az autobaesetek száma 23%-kal csökkent, noha a forgalom növekedett.

Svajcban, főképp a Vaud Kantonban egyik legaktuálisabb kérdés az, hogy az úrvacsoránál használható-e alkoholmentes bor?

A szlovenszkói magyar református egyház egyetemes konventje január 9-én tartotta ülését Kassán. Kimondták, hogy a zsinat által megalkotott törvényeket az egyetemes református egyház hivatalos nyelvében, tehát magyar nyelven terjesztik fel a kormány elnökehez, hogy azokat a köztársasági elnök, mint államfő elé terjessze megerősítés végett. A theol. akadémiát Losoncon, Komáromban vagy Beregszászon állítják fel. Felállítják a Kálvin-nyomdat is. A belmissziói munkákat a Keresztyen Ifjúsági Egyesületek világszövetségével kapcsolatban végzik és e célra lelkész jellegű titkárt állítanak be.

K. Sz.

A magyar róm. kath. püspöki kar közös pásztorlevelet adott ki jan. 27-én a házassági válások ellen.

A nagyváradi magyar levéltárnak harminc évnél régebb iratait Bukarestbe szállítják.

A kiadóhívatat üzenetet terszuke miatt, csak a jövő számban fogjuk közölni.

Dr. Söderblom Nathan upsalai ev. érsek ama mondása, hogy „a Népek Ligájának keresztyén lélekre van szüksége” bejárta a világsajtót.

Amerikai magyarokról. A The Outlook of Missions c. havi folyóirat múlt évi decemberi számában több helyen szó esik a magyarokról. Így Souders D. A. reformed churchbeji superintendens ír a szünidei magyar iskolákról. Adataiból örömmel közöljük a következőket: 1923 július és augusztus folyamán 46 iskola volt, amelyek öt napon naponként 5 órával dolgoztak. Az iskolákba 4423 gyermek járt 5—16 évesig, 12 éven aluli volt 3318, 12 éven felüli 1105. Tárgyak szerint meg-

